

Dialóg medzi Sokratom a Arstippusom o potešení a striedmosti Rovnakým spôsobom, podobne, on povzbudzoval svojich poslucháčov nasledujúcimi argumentmi, podporiť hlad a smäd, odolávať pokušeniam lásky, uniknúť lenivosti a otužiť sa proti každej únave. Pretože povedal, že jeden z nich žije príliš luxusne, spýtal sa ho túto otázku: „Aristippus, keby ti zverili vzdelanie dvoch mladých mužov, jeden by bol princ a druhý obyčajný človek, ako by si ich vzdelával? Začnime s ich výživou, ako so základom všetkého.“ „Je pravda,“ povedal Aristippus, „že výživa je základom nášho života, pretože človek musí zomrieť, ak nie je živý.“ „Privykol by si ich oboch,“ spýtal sa Sokrates, „aby jedli a pili v určitú hodinu?“ „Je pravdepodobné, že áno?“ „Ale ktorého z nich,“ povedal Sokrates, „by si naučil odísť od jedla skôr, než bude nasýtený, aby išiel robiť niečo vážne?“ „Bez pochyby toho,“ odpovedal Aristippus, „ktorého by som chcel, aby bol schopný vládnuť, aby pod jeho vládou záležitosti republiky netrpeli odklad.“ „Ktorého z nich dvoch,“ pokračoval Sokrates,

„by si naučil abstinovať od alkoholu, keď je smädný, spať len chvíľu, ísť neskoro spať, vstávať skoro, prebdiť celé noci, žiť cudne, vyberať tie lepšie z jeho obľúbených sklonov a nevyháňať sa únave, ale vystaviť sa jej voľne?“ „Toho istého,“ odvetil Aristippus. „A keby bolo nejaké umenie, ktoré učí, ako premôcť našich nepriateľov, ktorého z nich dvoch je rozumnejšie ho naučiť?“ „Toho istého,“ povedal Aristippus, „pretože bez toho umenia by všetko ostatné nemalo pre neho žiaden úžitok.“ „Verím,“ povedal Sokrates, „že muž, ktorý bol vzdelaný takýmto spôsobom, by nepripustil, aby bol ľahko prekvapený svojimi nepriateľmi, ako je väčšina zvierat. Pretože niektoré zahynú kvôli svojej nenásytnosti, ako tie, ktoré lákame na návnadu, alebo ktoré chytáme na ponúknuté pitie, ktoré padnú do osídel, napriek svojmu strachu a nedôvere. Iné zahynú kvôli svojej žiadostivosti a slepo nasledujú zápal zamilovanosti, ktorý ich uchváti, a upadnú do sietí.“ „Hovoríš pravdu,“ povedal Aristippus. „Dobre teda,“ pokračoval Sokrates,

„nestáva sa toto cudzoložníkom, ktorí sa plazia a ukrývajú v komôrkach a šatníkoch vydatých žien, hoci vedia, že sa vystavujú veľmi veľkému riziku a že zákony proti takýmto zločinom sú veľmi striktné a prísne? Oni vedia, že ich sledujú, a že ak ich chytiť, neodídu bez trestu. Slovom, oni vidia trest a hanbu visiacu nad hlavami kriminálnikov, ako sú oni. Okrem toho, oni nie sú nevedomí, že existuje tisíc ctihodných rozptýlení, ktoré ich môžu oslobodiť od tých vykričaných vášní, no oni aj tak utekajú strmhlav doprostred týchto nebezpečenstiev a čo to znamená, ak nie byť naničhodný a zúfalý v najväčšej miere?“ „Myslím, že je to tak,“ odpovedal Aristippus. „Čo hovoríš na to,“ pokračoval Sokrates, že najnevyhnutnejšie a najdôležitejšie záležitosti života, ako tie vojnové a hospodárske, sú, spolu s inými menšieho významu, vykonávané na poliach a pod šírým nebom, a že najväčšia časť ľudstva si zvyká tak málo, aby pretrvala nevládnosť ročných období, aby trpeli teplom a chladom? Nie je to veľké zanedbanie? A nemyslíš si, že človek, ktorý má prikazovať iným,

mal by si navyknúť
na všetky tieto ťažkosti?“
„Myslím, že by mal,“
odpovedal Aristippus.
„Preto,“
odpovedal Sokrates,
„ak tí, ktorí sú
trpezliví a pracovití,
ako sme povedali,
sú hodní prikazovania,
nemôžeme povedať,
že tí, ktorí nedokážu urobiť
nič z toho, nemali by si nikdy
robiť nárok na nejaký úrad?“
Aristippus s tým súhlasil
a Sokrates pokračoval.
„Pretože poznáš hodnotu,
ktorú by obaja z týchto
typov mužov
mali zastávať,
medzi ktorých by si
umiestnil seba?“
„Mňa!“ povedal Aristippus;
„prečo vlastne, nie
medzi tých, ktorí vládnu;
pretože to je úrad, ktorý
by som si nikdy nevybral.
Nech vládnu tí,
ktorí na to majú chuť;
čo sa mňa týka,
nezávidím im.
Pretože keď uvažujem,
že považujeme za dosť ťažké
uspokojiť naše vlastné
potreby, nenechám nás
okrem toho zaťažovať
aj potrebami celého ľudu;
a že sme často donútení
byť bez mnohých vecí,
po ktorých túžime,
mali by sme sa zamestnať
prácou, ktorá
nás učiní zodpovednými,
ak sa nepostaráme
o poskytnutie všetkého,
čo chcú:
myslím,
že je v tom všetkom hlúposť.
Ľudia budú chcieť, aby sa tí,
ktorí vládnu krajine,

postarali a poskytli im
hojnosť všetkých vecí,
a neznesú,
aby urobili čokoľvek
pre svoj vlastný prospech.
Myslím si preto,
že všetci, ktorí sú potešení
zhomom záležitostí
a vytváraním povinností
pre iných,
sú najvhodnejší na vládnutie,
za predpokladu, že boli
vzdelaní a poučení
spôsobom,
ktorý sme zmienili.
Ale čo sa mňa týka,
túžim viesť pokojnejší
a ľahký život.“
„Uvážme,“ povedal Sokrates,
„či tí, ktorí vládnu,
vedú šťastnejšie životy
než ich poddaní:
medzi národmi,
ktoré sú nám známe
v Ázii, Sýrčania,
Phrygiansia
a Lydiansia
sú pod nadvládou Peržanov.
V Európe
Maeotiansia sú poddaní
Skýtom;
v Afrike
Kartáginci vládnu
zvyšku Afriky.
Ktorí z nich
sú podľa tvojho názoru
najšťastnejší?
Pozrime sa na Grécko,
v ktorom teraz si.
Čie okolnosti
sú podľa teba
tie najželateľnejšie,
národov, ktoré vládnu,
alebo ľudí, ktorí sú
pod nadvládou iných?“
Aristippus povedal:
„Nikdy by som
nepriovolil byť otrokom;
ale existuje cesta
medzi oboma, ktorá nevedie

ani k ovládaniu
ani k poddanstvu
a to je cesta slobody,
po ktorej sa snažím kráčať,
pretože najskôr vedie
k skutočnému pokoji
a odpočinku.“
„Ak si povedal,“
odpovedal Sokrates,
„že táto cesta, ktorá nevedie
ani k ovládaniu
ani k poddanstvu,
je cesta, ktorá vedie ďaleko
od ľudskej spoločnosti,
potom by si možno
povedal niečo; pretože ako
môžeme žiť medzi ľuďmi
a ani naprikazovať
ani neposlúchať?
Nepozoruješ,
že silní utláčajú slabých,
a používajú ich ako otrokov,
potom čo ich prinútiť
stonať pod váhou útlaku,
a dajú im príčinu
iba na sťažovanie sa
na kruté zaobchádzanie,
v tisícoch prípadoch,
všeobecne
aj jednotlivo?
A ak nájdu nejakých,
ktorí sa nepodrobia jarmu,
spustošia ich krajiny,
zničia ich obilie,
zotnú ich stromy
a napadnú ich, skrátka,
takým spôsobom,
že sú prinútení
podrobiť sa otroctvu,
radšej než podstúpiť
nerovnú vojnu?
Medzi obyčajnými ľuďmi,
či ten silnejší
a bezočivejší
nešliape po slabšom?“
„Preto, aby sa toto
neprihodilo mne,“
povedal Aristippus,
neobmedzujem sa
na žiadnu republiku,

ale som raz tu, raz tam,
a myslím, že je najlepšie byť
cudzincom všade, kde som.“
„Tento tvoj vynález,“
odpovedal Sokrates,
„je veľmi výnimočný.
Cestovatelia, ako verím,
nie sú teraz tak veľmi
na cestách trápení lupičmi,
ako prv, ktorí sú odstrašení
osudom Sinnisa,
Scyrona, Procrustesa,
a zvyšku toho gangu.
Čo teda?
Tí, ktorí sa usadia
vo vlastnej krajine
a podieľajú sa
na správe vecí verejných,
majú zákony
na svojej strane,
majú styky a priateľov,
ktorí im pomôžu,
majú opevnené mestá
a zbrane na svoju obranu:
navyše majú aliancie
so svojimi susedmi:
a predsa všetky tieto
priaznivé okolnosti
ich nemôžu celkom
ochrániť pred pokusmi
a nástrahami zlých ľudí.
Ale môžeš ty, čo nemáš
žiadnu z týchto výhod,
a ktorý väčšinou cestuješ
po cestách,
často nebezpečných
pre väčšinu ľudí, ktorý
nikdy nevstúpiš do mesta,
kde nemáš
menšiu dôveru
než najúbohejší obyvateľ,
a si taký nenápadný
ako chudáci, ktorí okrádajú
z majetku iných;
za týchto okolností
môžeš očakávať,
že si v bezpečí,
iba preto, že si cudzinec,
alebo možno máš pas
od krajín,

ktoré ti sľúbili
všetku bezpečnosť
prichádzajúc a odchádzajúc,
alebo keby si mal nešťastie
a bol otrokom,
bolo by to také zlé,
že pán by pre teba
nikdy nebol lepší?
Pretože kto by trpel vo svojej
rodine človeka, ktorý
nepracuje, no očakáva, že si
bude dobre žiť? Pozrime sa,
ako páni zaobchádzajú
s takými služobníkmi.
„Keď sú príliš nemravní,
nútia ich postiť sa,
až kým ich nepokoria,
ak sú to zlodeji,
zabránia im v kradnutí tak,
že zamknú všetko,
čo by mohli vziať:
prikovávajú ich zo strachu,
že by mohli utiecť:
ak sú hlúpi a leniví,
potom im ako odmenu dáme
rany a bič.
Ak by si ty, môj priateľ,
mal neschopného otroka,
nezaobchádzal by si s ním
rovnakým spôsobom?“
„V čom sa tí,
ktorí sú vzdelaní
v umení vládnutia,
o ktorých si zdá sa myslíš,
že sú veľmi šťastní,
odlišujú od tých, ktorí
trpia nedostatkom?
Pretože hovoríš, že musia
privyknúť hladu a smädu,
chlada a horúčave,
spať málo
a že sa musia dobrovoľne
vystavovať tisícke iných
únav a ťažkostí.
Teraz neviem pochopiť,
aký je rozdiel medzi tým
byť bičovaný
dobrovoľne a nasilu
a mučením svojho tela
takým či onakým spôsobom,

ak to nie je
pochabosť človeka
chcieť trpieť bolesťou.“
„Ako to,“ povedal Sokrates,
„že nepoznáš rozdiel
medzi vecami dobrovoľnými
a vynútenými,
že ten, kto trpí hladom,
lebo ho teší tak robiť,
môže podobne jesť,
keď má chuť
a ten, kto trpí smädom,
pretože to chce,
sa tiež môže napiť,
kedy sa mu páči.
Ale nie je to v moci toho,
ktorý trpí niečím takým
z donútenia a nedostatku,
aby si uľavil
jedlom a pitím vtedy,
kedy si želá?
Okrem toho ten,
kto dobrovoľne prijme
nejaké namáhavé cvičenie,
nachádza veľa pokoja
a zmyslu v nádeji,
ktorá ho živí.